

עלון מס' 1

המרכזיה החינוכית הארצית

המינהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית הנוער

עלון מס' 1:

כתיבה ועריכה: עדיה הדר

חברי מערכת: ירון תאנה, עדיה הדר, אחיה רובין, מירב גבאי, מירי היימן,
נטלי בן לולו, ליאת בן שימול, טל לנדאו, מלי שטרייכר, עידית

לזראה

עיצוב כריכה: טל לנדאו

עלון פנימי למחנכי פנימיות

מרכזיה חינוכית ארצית, אגף הדרכה,

המינהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית הנוער.

מחנכי פנימיות יקרים,

מחצית השנה כמעט חלפה, העבודה האינטנסיבית יחד עם למידה ואינטראקציה יום יומית, גורמת פעמים ללחץ ומהווה נקודת שחיקה ושבירה, במיוחד לאלו שזו להם שנתם הראשונה. על פי מחקרן של דרורה פריצקר ודורית חן (המעוניין להעמיק - מוזמן¹) ישנם שלושה גורמים עיקריים לשחיקה בקרב אנשי חינוך, כדלהלן:

- (א) עומס ואינטנסיביות בעבודה (תחום העיסוק)
- (ב) יחס נעדר אמפתיה של ההנהלה ועמיתים (היבט אישי)
- (ג) 'הלם מציאות', ובפרט הפער בין המצוי לרצוי.

אתם מחנכי הפנימיות הנכם עמוד השדרה של הפנימיות. אתם אלו המהווים לחניכים כתובת יום יום ושעה שעה. אתם הדמות החינוכית שהם רואים, המשמשים להם דוגמה אישית, "אחים" גדולים, חברים טובים ובהרבה מובנים גם סוג של "תחליף או ייצוג הורים". ועל כך, ראויים אתם להערכה והוקרה לרוב, לגיבוי ותמיכה מלאים ולליווי והעשרה.

עלון זה, שיישלח אליכם מעתה מדי חודש בחודשו הוא ערוץ נוסף בו נשתדל אנו במרכזיה החינוכית הארצית, להעביר אליכם תכנים ערכיים וחינוכיים שיוכלו להיות לכם לעזר. בכל עלון יופיע סיפור עם נקודות לדיון, רעיונות למשחקים ומתודות של העשרה, סרטון מומלץ עם נקודות למחשבה ופינה מיוחדת בשם "מחנכים מהשטח" ובה תיאור של יוזמה חינוכית מיוחדת שפיתח והוביל אחד מכם.

כמובן שנשמח לשמוע את דעתכם ולקבל כל משוב והארה, כמו למשל האם יש לדעתכם נושאים נוספים שיש להוסיף בעלון? המעוניינים להגיב ... ראו פרטים בסוף העלון.

מקווים שתיהנו ותודה לצוות מנחי המרכזיה החינוכית השותפים בתהליך. להשתמע והמשך עשייה ברוכה, עם הרבה כוחות וסבלנות.

עדיה הדר
עורכת ומנהלת תוכן

ירון תאנה
מנהל המרכזיה החינוכית

¹ "גורמי שחיקה בהוראה אצל מורים בשנות עבודתם הראשונות", עיון ומחקר בהכשרת מורים, מס' 12, תש"ע 2010. ניתן לקרוא את המאמר כאן: <http://www.avneyrosha.org.il/resourcecenter/Pages/109.aspx>

תוכן העניינים:

אלף לילה ולילה - סיפור עם הצעות לדיון ולפעילות

1----- 'אני לא יכול'

3----- **שחקו אותה – רעיונות לפעילויות**

הצעה למשחק העשרה "גיבושון"

הצעה למשחקי החודש - שתי פעילויות לט"ו בשבט

4----- **מחנכים מהשטח – פינת היוזמות של מחנכי פנימיות מהשטח**

איך להכניס תרבות ומודעות של כיבוד והכרת הטוב בקבוצה

5----- **סרטון החודש עם נקודות לדיון**

5----- **ציטוט החודש – משפט מחולל השראה**

"היה כפי שהנך - חפש דרך בעצמך - הכר את עצמך, לפני שתרצה להכיר את הילדים. חשוב נא למה אתה מוכשר ואחר כך תבוא לתחום תחומים לזכויותיהם וחובותיהם של הילדים. קודם כל אתה בעצמך ילד ועליך לחנך ולהשכיל את עצמך".

(יאנוש קורצ'אק)

אלף לילה ולילה - 'אני לא יכול'

סיפור עם נקודות לדיון...

הכיתה של דונה נראתה כמו כיתות אחרות. התלמידים ישבו בחמישה טורים שבכל אחד מהם שישה שולחנות. שולחנה של המורה עמד בחזית. על לוח המודעות תלו עבודות של תלמידים. זו נראתה כיתה רגילה בתכלית.

אולם משהו שונה לחלוטין היה באותו יום בו נכנסתי אליה בראשונה. תחושה של התרגשות.

דונה הייתה מורה בעיר קטנה במישגן. נוסף להיותה מורה היא התנדבה להשתתף בפרויקט ארצי שארגנתי. הלימודים התמקדו על נושאים באמנות שיגרמו לתלמידים להרגיש טוב יותר לגבי עצמם ולקחת אחריות בחייהם. עבודתה של דונה הייתה להשתתף בשיעורים וללמד בכיתה את הנלמד בפרויקט. תפקידי היה לבקר בכיתה ולעודד את העברת החומר. התיישבתי בכיסא ריק בסוף החדר והבטתי בנעשה. כל התלמידים קיבלו משימה, לכתוב על נייר את המחשבות והרעיונות שלהם.

תלמידה בת עשר שישבה בסמוך אלי מילאה את הדף שלה במשפטים, "אני לא יכולה." "אני לא יכולה לשחק כדורגל." "אני לא יודעת לחלק מספרים ארוכים." "אני לא יכולה לגרום לדבי לחבב אותי." הדף שלה היה כבר מלא למחצה והיא לא הראתה סימני ויתור. היא המשיכה לעבוד

בנחישות. הלכתי בכיתה והבטתי בדפים של התלמידים האחרים. כולם תיארו כל מיני דברים שהם אינם מסוגלים לעשות. "אני לא יכול לעשות עשר שכיבות שמיכה." "אני לא מגיע מעבר לגדר השמאלית במגרש." "אני לא יכול לאכול רק עוגייה אחת." הפעילות סקרנה אותי, ולכן החלטתי לבדוק עם המורה מה קורה. כאשר הגעתי אליה, הבחנתי גם שהיא הייתה עסוקה בכתיבה. חשתי שמוטב לא להפריע.

"אני לא מצליחה להביא את אמו של ג'והן לאסיפת ההורים." "אני לא מצליחה לשכנע את בתי למלא דלק במכונית." "אני לא מצליחה ללמד את אלן להשתמש במילים במקום באגרופים."

בעודי מנסה להבין מדוע המורה והתלמידים היו עוסקים בכתיבת מחשבות שליליות, חזרתי לכיסאי והמשכתי להתבונן. במשך עשר דקות נוספות המשיכו כולם לעבוד. רובם מילאו את הדפים שלהם. אחרים לקחו דף נוסף. "סיימו את הדבר שאתם כותבים כרגע ואל תתחילו חדש", אותה המורה על סיום הפעילות.

התלמידים נתבקשו לקפל את הדפים ולהביא אותם אל שולחן המורה. כאשר התלמידים הגיעו אל שולחנה של המורה, הם הניחו את הדפים שלהם בתוך קופסת נעליים ריקה. כאשר כל הדפים היו מונחים בקופסה, הניחה המורה את המכסה במקומו, לקחה את הקופסה ויצאה אל המסדרון. התלמידים הלכו בעקבותיה. אני הלכתי עימם. במסדרון נעצרו כולם. דונה נכנסה לחדרו של השרת, ויצאה משם עם מעדר. עם המעדר ביד אחת, הקופסה בידה השנייה, צעדו דונה ושיירת תלמידיה בעקבותיה אל הפינה המרוחקת ביותר בחצר המשחקים של בית הספר. היא החלה לחפור. הם עמדו לקבור את ה- 'אני לא יכול' שלהם! החפירה ארכה כעשר דקות, משום שכל התלמידים רצו להשתתף בה. כאשר הבור היה עמוק למדי, הם סיימו לחפור. הקופסה הונחה בתחתית הבור וכוסתה חזרה באדמה. שלושים בני עשר עמדו מסביב ל"קבר" הטרי. לכל אחד מהם היה לפחות דף אחד של 'אני לא יכול' באותה קופסה. וכך גם למורה. בשלב זה הודיעה דונה: "ילדים וילדות, אנא החזיקו ידיים והרכינו ראש." הם יצרו מעגל מסביב לבור והחזיקו ידיים. דונה נשאה נאום. "חברים, נאספנו כאן היום לזכרו של 'אני לא יכול'. בעודו עימנו על פני האדמה, הוא נגע לחיי כולנו, למי יותר ולמי פחות. שמו, לצערו הרב, נאמר בכל בניין ציבורי, בתי ספר, עיריות, וכן, אפילו בבית הלבן. "הועדנו ל'אני לא יכול' מצבה ושמו חרוט עליה. אחיו ואחיותיו ישרדו עימנו, 'אני יכול'; 'אני אעשה'; ו'אני מסוגל לכך'. הם ידועים פחות מקרובם המפורסם ובהחלט לא חזקים כמוהו. אולי יום אחד, בעזרתכם, הם יהפכו חזקים יותר בעולמנו. "נוח בשלום על משכבך, 'אני לא יכול', וכולנו נמשיך לחיות את חיינו מנקודה זו גם בהעדרו. אמן". . כאשר האזנתי להספד הבנתי שתלמידים אלה לא ישכחו לעולם את היום הזה. הפעילות הזו הייתה סמלית, מטאפורה לחיים. זו הייתה חוויה שתדבק בהכרתם ובתת-הכרתם לעולם. כתיבת 'אני לא יכול', קבורת הדפים ושמיעת ההספד היו מאמץ כביר מצידה של המורה. והיא עדיין לא סיימה.

בסופו של ההספד הם נכנסו חזרה לכיתה, וערכו חגיגה עם כיבוד. כחלק מן החגיגה הכינה דונה מצבה גדולה מקרטון. היא כתבה עליה "נוח בשלום על משכבך, 'אני לא יכול'". והוסיפה את התאריך בתחתית. המצבה נתלתה בכיתה של דונה עד לסופה של אותה שנה. בהזדמנויות הבודדות שאחד התלמידים שכח ואמר, "אני לא יכול", דונה הצביעה על המצבה מנייר והזכירה לו ש'אני לא יכול' כבר מת. לא הייתי אחד מתלמידיה של דונה. היא הייתה תלמידתי ובכל זאת, באותו יום למדתי שיעור מאלף מפיה. עתה, שנים לאחר מכן, בכל פעם שאני שומע את המשפט 'אני לא יכול', אני רואה בעיני רוחי את אותה לוויה בלתי נשכחת בכיתה ד'. כמו אותם תלמידים, אני זוכר ש'אני לא יכול' כבר מת.

הצעה לפעילות ורעיונות לדיון ומחשבה:

- ♥ ניתן לקיים פעילות דומה בקבוצה כפתיח או סיום לתהליכי עידוד ומוטיבציה.
- ♥ לאחר הפעילות קיימו דיון על הבחירות שאנו לוקחים בחיינו, על ראייה חיובית ואופטימיות ככלים נצרכים להצלחה.

שחקו אותה...

בכל פעם נציג בפניכם רעיון קטן לפעילות. גם אתם מוזמנים בהחלט לשלוח אלינו רעיונות קצרים ומקוריים על מנת שנעשיר אחד את השני...

גיבושון...

נחלק את הקבוצה למס' קבוצות קטנות (עפ"י מספר המשתתפים).

♥ כל קבוצה תקבל "ארגז כלים", כלומר, מס' פריטים זהים ומוזרים, כגון: ידית של דלת, נייר מקומט, משקפיים שבורים, גרב עם חור, חולצה חצי גזורה - ככל העולה על דמיונכם, כמה שיותר מוזר ובלתי שמיש בחיי יום יום, כך טוב יותר.

♥ על כל קבוצה בחמש דקות, לחשוב על משהו שימושי שאפשר לעשות עם כל חפץ, לו היו על אי בודד.

♥ צוות שופטים (אפשרי לבחור מהקבוצה) יקבע את רמת המקוריות כמו השימוש המעשי של הרעיונות וינקד בהתאם.

הקבוצה בעלת הניקוד הגבוהה ביותר זוכה במשחק ומקבלת במתנה את כל החפצים חסרי השימוש.

מדברים מהשטח

פינת היוזמות המיוחדות של מחנכי פנימיות...

רקע: מסגרת הפנימיה מזמנת אינטנסיביות רבה של פעילויות, קשרים ומפגשים בין החניכים, ולא פעם חווים בקבוצה ביטויים של חוסר כבוד, חוסר פרגון ופגיעות שונות. כמחנכת פנימייה ברור לי שמעבר לכל התהליכים שאנו מעבירים אותם חשוב שיהיו קודם כל "בני אדם" וינהגו בכבוד אחד כלפי השני, ללא שום הבדלי עדות, צבעים ועמדות. וכך, מתוך אמונה שנדרשת עבודה תמידית בפיתוח ערכים פנימיים בעולמם של החניכים בחרתי להכניס את נושא אהבת איש את רעהו בלו"ז באופן קבוע. שאלתי את עצמי באיזה אופן ניתן להעביר את המסרים הנ"ל, ולאור זאת הכנתי תוכנית שנתית עם הצוות שלי, שבה, במהלך השנה נעביר להם את המסרים הללו בצורה של "טפטופים קטנים" למשל כך:

תרגיל הפנקס: כל חניך וחניכה קיבלו פנקס

שעליו רשום בצורה יפה שמם, החניכים התבקשו לשמור את הפנקס בתיק כל הזמן. מדי בוקר כפעמיים בשבוע החניכים הוציאו את הפנקס ועשינו תרגיל שונה בכל פעם. דוגמאות לבוקר כזה- כל אחד רושם מילה חיובית, לאחר שרשמו היה עליהם להעביר באופן יצירתי לחניך אחר כמתנה. היו כאלה שהעבירו בשקט באוזן ואחרים שיתפו בקול. בהזדמנות אחרת

החניכים כתבו מחמאה ובהמשך היו צריכים לתת את המחמאה לחניך אחר בקבוצה. תרגיל זה נעשה בכל מיני צורות מדי בוקר, למרות שבתחילת הדרך היה קשה לחניכים לומר או לחשוב על משהו טוב על האחר. במהלך הזמן החניכים הכירו יותר זה את זה ואף התחילו להתרגל לחשוב טוב על האחר.

תרגיל דמיון: מדי פעם התבקשו החניכים

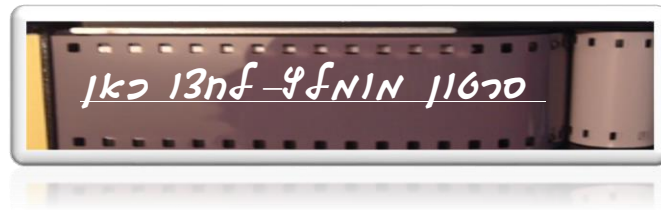
לעצום עיניים, להירגע ולחשוב על רגע מיוחד מחייהם, בהמשך הם שיתפו אך המחשבה גרמה לכל אחד להתחיל את היום במחשבה טובה, החניכים יצאו ליום לימודים עם מחשבה חיובית שדמיינו ואף שיתפו את הקבוצה. במהלך היום היו שיחות על התרגילים הנ"ל, שיחות חופשיות שלימדו אותי שאכן החניכים יוצאים עם מחשבה חיובית, אף משתפים זה את זה בדברים טובים.

אני יכולה לציין כי במהלך השנה ניכר כי תהליך מחשבה חיובית, נתינת מילה טובה זה לזה שהיה מוזר בתחילת הדרך הפך לשגרתי ומעמיק בקבוצה. אין לי ספק שתהליך כזה אשר שותפים לו כל צוות ההדרכה של הקבוצה מהווה אמצעי לחינוך, גיבוש וחיים בהם יש אכפתיות, הדדיות וגיבוש בקבוצה בחיי פנימייה, ואני ממליצה לכל מחנך פנימייה למצוא את הכלי והדרך המתאימים לעבוד עם חניכיו על תכנים אלו.

(וורקנש רדאי, מחנכת פנימייה, 'אורט קציני ים אשדוד')

סרטון החודש

רעיונות לדיון ופעילות:

- ♥ הקטע בו צפיתם הוא מתוך הסרט "המרדף לאושר" – מה הרגשתם כשצפיתם בו? מה עבר על הנער ומה על אביו?
- ♥ ספרו על מקרה שנתנו לכם תחושה שאתם לא מסוגלים, כיצד הגבתם?
- ♥ האם עודדתם אי פעם חבר שחשב שאינו מסוגל? כיצד?
- ♥ כתבו חמסיר בשם: 'אני יכול!'

ציטוט החודש (ניתן להכין כצ'ופר)

"כשי רצון, מוצאים את הדרכ"

(פרידריך ניטשה)

חברים יקרים! נשמח לקבל מכם, רעיונות, טיפים, פעילויות, יוזמות חדשות וכל נושא רלוונטי לחוברת זו.

למעוניינים נא שלחו לדוא"ל: adayah@kfar-olami.org.il